

241225
BIBLIOTECA REVISTEI LUNARE „LUMEA NOUA“

Director : MIHAIL MANOILESCU

Nr. 14

TENDINȚELE TINEREI GENERAȚII

Două conferințe

BCU Cluj / Central University Library Cluj

MIRCEA VULCANESCU

ȘI

MIHAIL MANOILESCU

Tipografia ziarului „Universul“ București Str. Brezoianu Nr. 23 - 26

1934

BIBLIOTECA REVISTEI LUNARE „LUMEA NOUA“

Director : MIHAIL MANOILESCU

Nr. 14

TENDINȚELE TINEREI GENERAȚII

Două conferințe

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DE

MIRCEA VULCANESCU

ȘI

MIHAIL MANOILESCU

BL. UNIV. CLUJ

4528 12.XII.1935

EXEMPLAR LIBRAR

Tipografia ziarului „Universul“. București, Str. Brezoianu Nr. 23—25

1934

Tendențele tinerei generații

(în domeniul social și economic)

Două conferințe ținute de Mircea Vulcănescu și Mihail Manoilescu
la 20 Februarie 1934

PROF. RADULESCU-MOTRU : Doamnelor și domnilor, Uniunea Intelectualilor Români, de sub președinția venerabilei noastre Principese Alexandrina Cantacuzino, (aplauze) a întreprins un ciclu de conferințe care are ca temă generală : tendințele zilei de astăzi.

De obicei, noi intelectualii am căutat până astăzi să prezentăm lucrări originale, individuale ale intelectualilor români sau străini. În momentele de față însă, când trăim în aceste sbuciumări politice și sociale, diferite curente autotone și străine cari se influențează reciproc, am crezut necesar ca pentru cunoașterea a ceea ce se petrece la noi, să renunțăm la tot ceea ce este propriu individual și să căutăm să arătăm tendințele sociale și mai ales să le înțelegem.

Aceste tendințe prezintă o mare importanță pentru noi, fiecă e vorba de tendințele care au loc în Europa de astăzi, fie că e vorba de cele care au loc în țara românească.

Deschidem dar acest ciclu de conferințe cu discuția de astăzi, care cum știm este obiectul unei desfășurări care se va face de către d. Mircea Vulcănescu și d. Mihail Manoilescu (aplauze prelungite), asupra : „Tendențelor tinerei generații în domeniul social și economic“.

Vor urma după aceasta în Marțea viitoare la 27 Februarie, d-nii : Ion Petrovici și Radu Budișteanu, despre, mai mult sau mai puțin, aceeași temă. La 4 Martie, voi vorbi eu (aplauze) și d-l Mircea Eliade despre : „Intelectualii și Statul“. Iar în Marțea care va succede vor vorbi d-nii : Emanoil Bucuța și Ion Cantacuzino, despre : „Diferitele tendințe culturale și literare ale zilei de astăzi“. Pe urmă, d-na Aida Vrioni despre : „Generația de astăzi privită de generația de ieri“. Și cel puțin până astăzi figurează pe program, că în Marțea ce va succede vor vorbi d-nii : prof. Simion Mehedinți și Emil Riegler despre : „Țăranul înfăptuitor“.

Așa dar, domnilor, sperăm ca aceste conferințe să aibe din

partea dvs. simpatia și interesul unui public cât mai numeros. Vă mulțumesc pentru atenția dvs. și dau cuvântul d-lui Mircea Vulcănescu (aplauze).

D. MIRCEA VULCANESCU

Se pare că programul a anunțat greșit subiectul dezbaterii de astăzi seară.

Nu ar fi vorba de „tendențele economice și sociale ale zilei de azi“, cum s'a vestit lucrul prin ziare; ci de „tendențele tinerei generații în domeniul social și economic“, ceea ce nu e de loc tot una.

Mă supun dar, nouilor directive care mi s'au dat, ca vorbitor disciplinat ce sunt, cu cerere de iertăciune către publicul venit să asculte poate alte lucruri.

Mărturisesc totuși că mă simt oarecum ușurat de această schimbare.

Căci sunt, într'adevăr, trei ani de când — în ciclul conferințelor grupării „Forum“, consacrat „tendențelor vremilor noastre“ — am mai încercat să arăt odată, în acest loc, care ar fi tendințele zilei de azi în domeniul economic, rezumând perspectiva prefacerilor structurale ale vieții economice contemporane, în ideia „neomedievalismului“. Lucrurile petrecute în acești trei ani n'au făcut decât să accentueze pronosticul. Și m'ași fi simțit — o mărturisesc — jenat, să mai repet odată, fie chiar și acestor ziduri, lucruri pe care le-am mai spus, — chiar dacă n'ar fi fost auzite de nimeni din cei de față. Dară mi-te, când au fost auzite de unul din cei mai prezenți din ce de aici, vorbesc de contradictoriul meu de astăzi, d. Mihail Manoilescu, care atunci — ca și acum — mi-a făcut cinstea să mă asculte!

Spun asta, pentru ca să știți, cinstiți auditori, că dacă eșim din când în când în fața dumneavoastră și vorbim, n'o facem ca să ne distrăm unii pe alții, ci numai pentru că, soldați ai unui gând fiind, înțelegem să mărturisim pentru el ori de câte ori suntem provocați s'o facem. Iar mărturia făcută, rămâne făcută, în absolut, chiar dacă n'ar fi primită de nimeni.

E un fel indirect de a spune că ceea ce facem acum, nu este la dreptul vorbind o conferință, ci rostirea unui crez, o mărturie, pe care se joacă vieți de oameni, și pe care vă rog s'o primiți ca atare.

Tendențele sociale și economice ale tinerei generații așa dar!

Dar, înainte de toate, o generație, ce e?

O generație nu e, doamnelor și domnilor, un fapt etern, concret sau imuabil, cum sunt un gând, o statuie sau o carte.

O generație e ceva mult mai subtil, mai nestatornic și mai delicat. E un fapt contingent, istoric. E astăzi, mâine

nu mai e ! Și te întrebi : „Ce-a fost ?“, așa cum te întrebi ce a fost o dragoste, când ai sfârșit de iubit !

O generație se naște din întâlnirea în *timp*, a unui *grup de oameni de aceeași vârstă*, cu un *eveniment istoric* oarecare, dătător de seamă pentru formațiunea lui. Suferind o aceeași influență în perioada lor de cristalizare afectivă și intelectuală, tinerii păstrează mai departe pecetia împrejurărilor în care s'au format, în chipul unei unități relative de înțelegere, de simțire și de vrere.

O generație nu reprezintă deci o solidaritate indisolubilă cu o idee, cum e unirea unei efigii cu materialul în care ia chip; ci numai o relație de *conjectură*, de întâlnire temporală între un grup de împrejurări istorice și sociale definite și un grup de oameni de o vârstă, care le suferă influența în același timp !

Acești oameni trăesc aceleași probleme, sunt subjugați de influența acelorăși modele vii : „maestrii“, sau de predicția acelorăși modele obiectivate : „cărți“, „fapte culturale“, „opere de artă“.

Ei alcătuiesc astfel mai mult o unitate psihologică, cu rădăcini istorice și biologice, decât o unitate propriu zis spirituală.

„Generația“ nu e deci, decât rezultatul încercării de a cristaliza relația dintre o anumită structură sufletească și un complex de circumstanțe sociale caracteristice unui anumit moment istoric !

* * *

Generația, astfel definită, este un fapt unic, o întâmplare care nu se petrece în viața unui om decât o singură dată, o experiență socială necomunicabilă, pe care n'o pot înțelege decât cei care au trăit-o lăolată !

Oamenii dintr'o generație se recunosc dintr'un singur gest, întocmai ca „doi copii care s'ar recunoaște din ochi la o masă de oameni mari“. (Cocteau).

Dimpotrivă, oricât ar fi cineva de inteligent și oricât de mare ar fi plasticitatea lui intelectuală nu poate face saltul peste generația din care face parte, nu poate depăși condițiile formației sale mintale și sufletești, nu poate înțelege altă generație.

Cum vom putea noi cere de pildă, vreodată junimiștilor supraviețuitori să înțeleagă, că pentru cei dintr'o generație cu mine : „A zis Nae“ însemnează acelaș lucru cu ceea ce însemna pentru ei : „Zice Maiorescu“ ?

* * *

Cu tot acest caracter stringent și ireductibil, o generație nu e decât ceva precar !

Cu cât grupul de oameni care constituie o generație înaintează în vârstă, cu atât viața îl silește să ia poziție în exis-

tență, să se definească prin atitudinea lui față de realități de alt ordin decât circumstanțele care i-au generat unitatea ! Prin aceasta generația se sparge în fragmente, separate după familiile spirituale intemporale din care face parte fiecare om după factura lui sufletească, sau după pozițiile pe care le militează în luptele sociale.

Ruptura aceasta nu desminte însă dintr'odată, solidaritatea de generație de care vorbeam la început. Tinerii vor continua să se simtă încă multă vreme, mai solidari în conținuturile lor sufletești cu adversarii lor intelectuali și sociali din aceeași generație, decât cu tovarășii lor de poziție socială sau spirituală, aparținând însă altor generații.

Ei se vor referi mai departe la aceiași maestri, la aceleași cărți, la aceleași experiențe, — chiar dacă felul în care se vor referi la ele ar fi deosebit dela unul la altul.

Dar, cu cât solidaritatea oamenilor cu o anumite poziție spirituală, ori socială, crește și devine esențială, cu atât importanța solidarității de generație devine un lucru secundar, contingent, de a doua mână ! (1)

Și încet, încet, pe măsură ce vechile cadre se duc, identificarea celor noi cu pozițiile pe care le ocupă devine așa de perfectă încât „generația“ nu mai rămâne decât ca o *aventură* de altă dată, ca o primă aproximație pentru destine mai clare. Și încep „Amintirile“...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Astfel pusă, problema generației se întâlnește în orice societate. Fiindcă în orice societate se operează o transmisiune de valori, și față de orice asemenea transmisiune, fiecare val nou de floare omenească poate repeta cuvintele lui Barrès : „Dacă o generație n'ar începe prin a dori altceva decât ceea ce primește, ar însemna că și recunoaște ea însăși, prin aceasta, inutilitatea de a trăi !“

Dela feciorul de plugar, care deabia înzestrat la casa lui, se și gândește să facă mai bine ca bătrânul, și până la feciorul de cărturar care se vrea mai cărturar ca tat'său, — e lege ca acolo unde capra sare masa, iada să vrea să sară casa !

Deosebit de acută devine însă această problemă, în grupurile tinerești intelectuale.

Intr'adevăr, poziția intelectualului în viața socială e destul de delicată.

Așezat ca un „ecou sonor“ la răscrucea tuturor vânturi-

1) De curând, un prieten care idolatrează „generația“, semnală această poziție a mea ca o „trădare“ a ei (P. MANOLIU în „Credința“ din 22.II.1934). Observ că afirmația mea nu cuprinde o în-decătă de valoare. Ci numai constatarea unei realități. Prietenul meu confundă, fără îndoială, mai departe, „generația“ cu „poziția spirituală“? Prietenul meu greșeste! Prietenul meu regretă că perenitatea celei din urmă, lipsește celei dintâi? Înțeleg că „generația“ i-e dragă! Constatarea rămâne însă constatare!

lor, în mijlocul tălăzuirii tuturor năzuințelor, așteptărilor, bucuriilor și decepțiilor semenilor săi, intelectualul are rolul unui seismograf al sensibilității și aspirațiilor sociale.

El înregistrează și reproduce, firește în forme care-i sunt de cele mai multe ori proprii, ceea ce gândește, simte și voește societatea în care trăește. Materialul lui? Sunt ideile care plutesc oarecum în aer, care se cere par'că rostite, și care ar căuta par'că numai glasul care să le dea o expresie în care să se recunoască !

Să nu ne mire deci că generațiile sociale se definesc mai ales în formele vieții culturale, unde îngână toate ritmurile respirației sociale ; adică la încheetura dintre ceea ce se întâmplă orb, fatal, într'o societate, și ceea ce această societate simte ca vrednic să i se întâmple ; adică la confluența dintre *condițiile* care determină viața socială și *reacțiile* prin care omul se smulge acestor condiții, construind elementele „proprii sale drame“ pe pământ !

La originea generației noastre stă un fapt : războiul !

Războiul în mijlocul căruia am crescut și prin prizma căruia am deslușit adevărul de minciună.

Înainte noastră stau desigur, numai în România modernă, numeroase alte generații : generația „*premergătorilor*“, cu Lazăr și cu Eliade, urmată de generația „*pașoptistă*“, prelungindu-și influența până după războiul pentru independență și pe alocuri până azi. După ea, deosebit generația „*junimistă*“ către 1880, cu Maiorescu, Eminescu, Creangă, Caragiale, în reacție împotriva celor din urmă pașoptisti ; apoi o generație *societă, poporanistă, și semănătoristă*, culminând între 1907 și 1914 cu Gherea mai întâiu, apoi cu Stere, Cuza, Iorga ! În sfârșit, o generație a războiului, *generația „sacrificată“*, generația „*interimară*“, sau generația „*unirei*“, cum i s'a spus, a lui Hasnaș și Trivale, ale cărei mai tinere vârstare alcătuiesc generația „*supraviețuitorilor*“ care ne preced imediat ! Pentru noi, această generație ne este cunoscută ca „*generație a Gândirii*“, sau a „*Ideii Europene*“. Ea cuprinde pe Crainic, pe Blaga, pe Tudor Vianu, pe Ion Marin Sadoveanu, pe Cezar Petrescu, pe Mihail Ralea și pe alții ; generație unită — după unii în jurul celor patru parametrii culturali : „*realism, autohtonism, ortodoxie, monarhism*“, și care ne păzește aici, în astă seară, în ființa d-lui Mihail Manoilescu (2).

Care sunt caracterele proprii ale generațiunii noastre ? „*Culturalicește suntem a doua generație de după*

2) În fapt, această încercuire a generației care ne precede, nu e cu totul exactă. Așa nmulți generație a „*Gândirii*“ este de fapt și ea împărțită între poziții spirituale și sociale diferite. Căci una e poziția propriu zis „*gândiristă*“ a D-lor Crainic și Nae Ionescu,

războiului. Suntem acei ce n'am făcut războiul decât ca cercetași pe la spitale, sau urmându-l cu alți ochi decât acei ai copilăriei. Intre 1916 și între noi mai e o generație. O generație afirmată, altoită și roditoare în chip hotărît în cultură...

E generația lui Lucian Blaga...

Curioasă generație căreia îi datorim multe, față de care avem să dăm seama de multe, dar și rezerve de făcut !

Situația noastră e și mai curioasă.

Am fost crescuți în școală în cultul unei anumite ierarhii (scări de valori), respectul de vârstă și omenești ca suprem bine și libertatea ca mijloc desăvârșit, pe care cei 14 ani ai noștri le-au văzut desmințite de acei care ne crescuseră în ele. În numele absolutismelor de fel de fel de feluri. Războiul a însemnat pretutindeni sacrificarea individului pe altarul scopurilor colective, mai mult sau mai puțin împărtășite. A fost și revelația bruscă a legăturilor, ascunse în vremile de mare bună stare, ale omului de grup. De ce să nu mărturisim atunci, că nu mai credem nici în individ în sine, nici în a toată folosința libertății și, mai puțin, în eficacitatea ei. Dece să nu mărturisim însă, că ne aducem aminte de acestea ca de niște făgădueli neimplinite, care în fundul sufletului și-au păstrat tot farmecul dintâi. De aceea, față de manifestările de violență, stăm ca în fața unui fapt inevitabil (și suntem realști în asta, cum e vremea care vine după noi), deși ne arde amintirea unei libertăți pe care n'am apreciat-o și iubit-o, decât visând pe băncile școlii, iubind cu patimă pe Marius, urând pe Sylla.

Și după noi, vine o generație pe care n'o mai leagă de libertate, nici atât. Generația care nu a suferit nici o spărtură. Cea care a primit războiul cum a fost, ca o flamură, și care și-a făcut din el un crez. O generație care nu i-a îndurat rigorile decât cu trupul și cu care nu ne vom înțelege niciodată...

Noi constatăm faptul brut al existenței și trăim sentimentul tragic al unei crize, lipsiți de adevăratele alimente spirituale, vechile idealuri fiind distruse de realități, și acestea din urmă neavând pentru generația

alta e poziția D-lor Tudor Vianu sau Mihail Ralea, care fac totuși parte din aceeași generație.

Și acum, pe măsură ce „Gândirea“ și-a lămurit o poziție proprie, definită de cei patru parametri amintiți, „supraviețuitorii“ dela „Ideea Europeană“ s'au împărțit între pozițiile noi ale „Gândirii“ și cele vechi ale „Vieții Românești“.

(Vezi în acest sens articolul meu: „Gândirism și ortodoxie“, în *Cuvântul* din 3.I.1931.

noastră — care a cunoscut și altele, care a visat măcar la altele, — puterea de a se impune ca niște valori adevărate. *Nici dictatura de clasă, nici naționalismul integral nu ne pot fi nouă semne ale absolutului de care avem nevoie. Dar nici relativismul de altă dată nu mai este cu putință* pentru oameni care, neavând timpul să se plictisească, vor răspunsuri la întrebările cele mai grave ale existenței.

Privați de sucul blând al continuității, crescuți în tensiune și în indisciplină, cam după cum a dat bunul Dumnezeu... *cu toții ne recunoaștem în acelaș semn: alternativa*, dubiul, în semnul tragic și actual de a fi o generație care încearcă între relativismul drag și absolutismul aspru, eșirea **CU ORICE PREȚ din îndoială**“.

Cuvintele acestea pe care le citez dintr'un articol scris acum opt ani, pe vremea când eram în străinătate ⁽³⁾ definesc limpede poziția generației din care fac parte. Ele arată că tineretul de astăzi nu suferă numai — cum se crede de obicei — pentru că n'are ce mânca. Nu suferă numai din pricina privațiunilor de tot felul pe care i le impune situația conturată lapidar de Eminescu în versul: „săraci în țară săracă“...; ci suferă acest tineret mai ales — pentru că în sufletul lui e o spărtură și pentru că, prin această spărtură, bate vântul strângător de inimă al îndoelii în sensul misiunii lui! Suferă pentru că vede că, în destinul vieții sociale românești, politica trivalizează totul; pentru că tot ce e cultură, aspirație către valori, spiritualitate pură, tot ce nu e utilizabil în vre-un fel, e marfă fără căutare...

Toate le-ar răbda acest tineret, cu răbdarea îngerească a soldatului făcut una cu pământul, dacă i-ar fi îngăduit și lui să creadă în el însuși, să aibă o idee mare despre sine, să se vadă susținut, nu atât material, cât spiritual, de un *chip al omului*, valabil absolut, care să-i țină loc de lume în ceasurile însingurării!

Când se vorbește mereu „de criză economică“ și de „șomaj al tinerei generații“, se uită că nu e vorba numai de o lipsă de mijloace, ci de o lipsă de scop, la acest tânăr declassat, smuls cu ajutorul pompelor de cărămidă roșie din mediul lui spiritual, desrădăcinat, dezaxat, rupt de credința părinților lui, și din privegherea dragostei acestora și aruncat pe drumuri în nădejdea unei îmbunătățiri iluzorii a stării lui materiale, ajuns să-și disprețuiască părinții, să se rușineze de ei, fără însă a izbuti să se integreze în schimb altundeva, plutind fără rost, lucid de goliciunea lui spirituală,

³⁾ „Revizuirea de conștiință“ în *Buletinul A.S.C.R.* din Martie 1928, (An. V, N-rul 2).

în atmosfera cafenelelor, vânător al unei ratări sigure și fără leac !

Nu sunt două săptămâni de când a apărut cartea celui tânăr prodigios de luciditate, în care ne place, celor mai mulți dintre noi, să recunoaștem pe șeful spiritual al generației noastre. Vorbesc de „Intoarcerea din rai“ a lui Mircea Eliade.

E un roman al ratării generației această carte ! Al irosirii ei fără sens, fără finalitate, incapabilă până și să se sinucidă ! (4)

Fără să vreau, am apropiat în gând chipul lui Pavel Anicet, eroul „Intoarcerii din rai“, de chipul lui Radu Comșa eroul din „Intunecarea“ lui Cezar Petrescu reprezentant tipic al generației sacrificate ! Și la 14 ani interval am simțit imensul pas făcut de generația mea în direcția generației d-lui Cezar Petrescu !

Și am înțeles că teama care paște mai presus de orice, tânăra generație de intelectuali este teama de ratare ! Ratatare care nu înseamnă deloc insucces social, neascensiune politică, sau literară ; ci o anumită prăbușire lăuntrică în raport cu o anumită icoană pe care o porți în suflet despre tine. Și nu atât o prăbușire a ta însuși, cât o prăbușire a icoanei care te susține !

Urmăriți în cartea lui Mircea Eliade, paginile în care ceata de intelectuali în descompunere, dela Corso, își pune întrebare despre misiunea ei, în noaptea în care e trezită din raiul visării și adolescenței de sunetul real al sirenelor din ateliere !

Amarul care se desprinde din constatarea inutilității totale, în veacul acesta, a efortului pur, e adânc reprezentativ (citată pag. 257—58) :

„Un nou fel de tragism ? Absurd. Ce se întâmplă cu noi nu mai e tragism. E pur și simplu suprimare, distrugere. Ne luptăm înainte cu forțele naturii, cu desti-

4) D-l P. Comarnescu a contestat această interpretare a „Intoarcerii din rai“ în două rânduri.

Pentru D-sa, romanul lui Mircea Eliade depășește problematica unei generații și zugrăvește un conflict universal al sufletului omenesc.

Una nu exclude însă pe cealaltă.

Interpretarea noastră a fost confirmată și de observațiile critice ale d-lor Cioculescu, Șuluțiu, P. Martinescu, asupra acestui roman.

Peristența d-lui P. Comarnescu ne silește să ne lămurim, pe larg, în altă parte. E de observat de altfel, că teama de ratare, înțeleasă ca teamă de neîmplinire a ființei, e un sentiment metafizic, pe care-l socotim caracteristic tineretului actual. Așa că, citiți atent, nu credem să ne deosebim — în fond — prea mult de d-l P. Comarnescu.

nul, cu blestemul. Creiam un Promotheu, un Oedip, o Lady Machbeth. Astăzi, te lupți cu mizeria, cu mediocritatea, cu asemenea întâmplări stupide ca cea de acum când învinge ori o masă proletară și fanatică, ori Siguranța Generală. În amândouă cazurile noi suntem excluși din acest proces, din această actualitate. Noi, care încercăm să gândim și să simțim pe proprii mijloace, nu folosim nici unei partide nici celeilalte. Nu mai vorbiți de proletariat sau de burghezie, fapt este că în amândouă cazurile există masse și interese de grupuri pentru care noi, intelectualii, nu prețuim nimic. Nu prețuim nimic atât timp cât nu ne robim intereselor lor, ale proletariatului sau ale... burgheziei. Azi trag jandarmii în muncitori; mâine vor trage muncitorii în burghezi. Ce avem noi de-aface cu unii sau cu alții? Nu ne recunosc nici burghezii, nu ne recunosc nici muncitorii. Și mai vorbiți de tragism!... Nu vedeți că nici nu suntem luați în seamă atât timp cât rămânem intelectuali! Nici nu întâmpinăm rezistență. Mizeria, asta e tot ce avem; și vreți ca dintr'o luptă continuă, josnică, mediocră și meschină cu mizeria să iasă un nou tragism! Ese numai ratarea sau sterilitatea, sau dezertarea. Suntem suprimați, asta suntem!"

(Vlădescu).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În această stare de lipsă de har, de cădere coplișitoare, cum reacționează tineretul intelectual românesc de vârsta mea?

Care sunt tendințele lui economice și sociale?

Lăsând la o parte izolarea în singurătatea turnului de fildes, retragerea în bibliotecă, în laborator, sau în visare, precum și refugiul în literatură — practicate de către unii —, atitudini care constituiesc mai curând tendințele spirituale decât sociale, voi cerceta mai ales două direcții, pe care le voi numi:

- 1) activismul prin disperare, și
- 2) istorismul prin resemnare.

1) *Activismul prin disperare* este atitudinea pe care o iau cei mai sănătoși dintre tineri. Sănătoși biologic, nu moral! Aceia cărora îndoiala nu le-a sfărâmat încă puterea sufletească până la punctul în care să nu mai poată închide ochii. Să nu mai poată *dori* altceva!

Setoși de absolut, aceștia nu aspiră decât la faptă. La faptă, indiferent de sensul ei. Ei se aruncă, fără să știe clar în ce scop, în brațele unei credințe fanatice, la modă, pe care nu o mai discută și unui șef căruia i se supun orbește. Adoptă o disciplină militară. Aci, își găsesc un prim fel de absolut: sprijinul turmei.

Acest fanatism îi face uneori îndârjiți, alteori le răpește

discernământul. Și câte odată omenia. Dar par'că se poate cere „omenie“ unor desnădăjduiți ?

Ii vezi, în acest hal, încercând să creadă în Dumnezeu, silindu-se să se supună unei reguli. Nu pentru că cred în ea. Ci pentru că vor să creadă. Pentru că le trebuie să creadă.

Rândurile de mai jos, imprumutate aceluiaș document asupra tendințelor tinerei generații, care e cartea lui Mircea Eliade de care am vorbit, ilustrează — independent de orice doctrină politică definită — starea de spirit a activismului prin disperare, în tânăra generație: (citat pag. 235—36).

„Înțelese deodată că lucrurile acestea nu-l interesează... nici revendicările lor, nici fanatismul lor obtuz, mitologia lor... în care nu putuse niciodată crede. Cu totul altceva îl atrăgea, fascinat, în mișcare... Posibilitatea inițiativei directe, șansa pe care o avea de a trece la fapte, pe cont propriu. Răzbunarea decizivă contra bătrânilor, contra stărpiturilor care au creiat un București laș și o Românie infamă. Să pot lucra, să pot lovi în piept o singură bestie, cel puțin ! Să știu că s'a găsit în acest 1933 un singur om care să strige împotriva ticăloșiilor și să se desolidarizeze de contemporaneitate !... Higienă, aer tare, curaj — asta îmi trebuie, asta ne trebuie nouă, tinerilor.

Încercă să se stimuleze recitând mental toate acele formule la care ajunsese în ultimele luni. Ce îmi pasă dacă contribui la năruirea unei stări „înfloritoare“ ? Ce-mi pasă dacă acțiunea mea conduce la ruină, la anarhie, la distrugerea frumosului, a binelui și a adevărului ?! Vom crea noi, altceva, mai curajos și mai plin, mai sincer și mai adevărat, deasupra acestui bălegar în complectă putreziciune !... Ii face bine toate aceste cuvinte mari pe care le repetă cu furie, cu încăpățănare. Imagini scandalose, aprige, donquichotești — pe cari le soarbe înbătându-se, anihilându-se. Să piară tot, dela temelie ! Alte orașe, alte generații, alți bărbați — asta ne trebuie. Dacă ași putea dărâma întreg Bucureștiul, și să clădesc în locul lui o cetate a soarelui, un oraș tânăr, alb, viril, pur ! Un oraș fără proxeneți, fără bătrâni mai ales fără bătrâni. Unde sunt bătrânii, acolo se adună rancuna, fierea și veninul, lașitatea și imoralitatea. Numai copiii și bătrânii sunt vicioși, numai ei pot practica incestul de pildă. Noi, tinerii și maturii trăim din realități pure, organele noastre sunt perfect echilibrate, au nevoie numai de soare, de pâine, de sex. Sănătate, curaj, bărbăție — în locul viciului și lașității !...“ (Emilian).

E, cum vedem, aici o tentativă biologică de evaziune din smârcurile îndoielii, a ceiace e încă sănătos în ei ; mai cu-

rând decât o încercare lucidă de a răspunde unei chemări sociale determinate. (5).

Programul unui atare activism? Doamne, asta nu are nici o importanță! Nu înțelegeți că lupta care se dă aici nu are un caracter politic, ci e lupta pentru cucerirea unei anumite stări lăuntrice? A unei stări de „învrednicire“ la faptă!

O luptă pentru formarea unor suflete de fier, în stare să reziste în aceiaș măsură schimbărilor de stare personală, ca și atacurilor care ne așteaptă ca neam, din Răsărit, din Apus, din Miază-zi, de pretutindeni!

O încercare de „salvare“ evident, dar care poate duce și la amare amăgiri, rătăcirii și deziluzii.

Căci voința, fără lumina judecății, nu e o cale mântuitoare, aici pe pământ! Dacă în lumea celor Dumnezeuști — zicea Pascal — se cere să iubești, fără a cunoaște; în lumea idealurilor pământești ți se cere mai întâiu să cunoști, spre a iubi și deci și a te dărui în faptă!

De aceea, primejdia amăgirii cu iluzii și a risipirii zadarnice, dar mai ales primejdia de a sluji de unealtă, de a fi folosit fără să-și dea seama de cei abili și interesați, pasc acest activism disperat, care mimează candid o dogmatică intransigentă.

Nu avem a-l judeca aici. Ci numai a-l înțelege. Fac oamenii ce pot. Nu-s ei de vină!

2) A doua încercare am spus că este *istorismul prin resemnare*.

Am lămurit altădată ce este acest istorism și care sunt temeiurile și aspirațiile sale (5 bis).

5) Activiștii prin disperare din generația mea — fie ei de dreapta sau de stânga — nu se recunosc de bună voie în chipul zugrăvit mai sus. Absolutiști în convingeri, ei se vor infățișa așa cum s'ar dori, adică întemeiați în credința lor, ca stejarul în pământ, pe temeluri neclintite, ci nu pe un salt arbitrar în absolut, făcut fiindcă nu mai știu încotro merge.

Înțeleg această năzuință, dar ea nu modifică, prin nimic, constatarea inițială. E sigur că nu toți cei care au trecut la faptă în această generație, făptuiesc prin disperare. Există și unii care făptuiesc prin convingere întemeiată, după cum există alții care făptuiesc sub sugestia model, și după cum există șmecheri care simt încotro bate vântul și își îndreaptă coraiba pe direcțiunea lui. Lucrul e inevitabil pentru orice mișcare activă.

Cei care ar vi însă să se convingă de dreptatea afirmațiilor noastre într'un caz concret și să înțeleagă câtă dispaire există uneori în dosul celor mai energice și ferme mărturisiri de credință, să confrunte chemarea la acțiune din articolul d-rului N. ROȘU intitulat „Fapte și Idei“, în *Ara* din 15 Februarie 1933 (an II, nr. 6), cu răspunsul nostru intitulat „Basmul cu D-rul Roșu“ din *Dreapta* cu data de 29 Ianuarie 1933 (an II, nr. 5).

5 bis) Vezi „Istorismul prin resemnare, în spiritualitatea tinerei generații“, în *Dreapta* din 26 Martie 1933 an II, nr. 8).

Acest istorism nu a fost întotdeauna bine înțeles. Unii au

Iată, tot după cartea lui Mircea Eliade, înfățișate tendințele acestui istorism: (citat pag. 378—380).

„Acum m'am schimbat și eu. Cred că m'am întors pe drumul ăl bun... Am o familie de susținut... Destul de greu, dar nu mi-e teamă. Și, mai ales, nu regret. Am impresia... că viața aceasta e mai reală, mai concretă. Am impresia că rostul pe care îl am, de a mulțumi familia, de a mă „sacrifica“ pentru ea, e de o mie de ori mai înalt decât acela de a mă ajuta pe mine, de a renunța la tot și a trece peste toate pentru a face din viața mea un cap de operă, un monument spiritual, cum credeam. Mă întorc la concret... Mi-e sete de concret, de viață de toate zilele, de caritate.. M'am săturat de capo-d'opere, de asceză și toate celelalte..

N'am căutat confortul... Este altceva, o încercare de a mă uita pe mine, de a renunța la mine pentru lucruri mici, nu pentru lucruri mari, idealuri și celelalte... Natural, toate acestea nu se pot discuta; ele trebuiesc simțite, înțelese prin fapte... Voi vedea și eu...“

(Dav.).

reținut din el numai *resemnarea* și l'au incriminat ca pe o soluție comodă, care ar implica dezertarea dela datorțiile ceasului de față, uitând că istorismul nu e o retragere din fața vieții sociale și a problemelor ei, ci dimpotrivă, o pătrundere în viață, dar fără abdicare dela certnțele ei spirituale și fără concesiile făcute politiceii, care e prin definiție arta compromisurilor.

Deși limitat, rolul social al istorismului prin *resemnare* e real și eficace. El apare ca un fel de protestare împotriva utilizării valorilor ca mijloace de parvenire politică. El e o asceză a vieții sociale, care socotește că prin renunțarea celor mai buni la propria lor realizare spre a fi utili altora, se poate provoca o primenire a resorturilor acestei vieți. Refuzul de a parveni politiceste al celor care ar avea putința să parvie și limitarea lor la îndeplinirea conștiințioasă a îndatoririlor lor profesionale, ar putea opera ca o frână morală asupra ambițiilor nemăsurate, incoectitudinii și spiritului acestuia neomenos de folosire a tuturilor lucrurilor în scop personal, care caracterizează situația de astăzi.

Alții, dimpotrivă, au reținut numai *istorismul*, și, uitând *resemnarea*, au acuzat această poziție de trădare a spiritualității (vezi articolul lui P. MANOLIU „Non serviam“ în *Cuvântul* din A-prile 1933).

Fără îndoială că pe aceștia din urmă îi desparte de istorism o concepție cu totul deosebită a spiritului și a salvării care nu e pentru ei decât un neconținut geamăt după un absolut care li se refuză (Abasfer), în vreme ce pentru ceilalți, fapta spirituală — ca răspuns la o chemare care se face omului în lume, să renunțe la el însuși pentru a servi — e legată de concepția creștină a judecării după paharul cu apă dat săracului și a versetului: „cel ce își caută viața sa și-o va pierde“. Intre neconținutul refuz iudaic și pierderea în lume a păgânului, e locul unei spiritualități creștine întemeiată pe faptul întrupării.

Geamăn activismului, prin împrejurările în care se naște istorismul răstoarnă însă perspectivele. Chemarea la faptă, nu mai e aici arbitrară, ci este precedată de o încercare de a cuprinde sensul ei temporal. Nu mai e aruncarea nebună în oricare faptă, ci deslușirea chemării care ți se face de lumea din jurul tău. Încercarea de a integra fapta ta acolo unde nevoia o cere. Încercarea de a o ancora acolo unde a rămas ceva întreg.

Aci se desemnează cea dintâi opoziție între fragmentele generației din care fac parte, opoziție care va merge adâncindu-se, pe măsură ce activismul prin disperare își conturează o ființă politică proprie deosebită de a istorismului prin resemnare (⁵ bis).

Dar unde trebuie căutat acest întreg ?

Grea întrebare pentru tineret, în fața căreia se iscă și o a doua opoziție între fragmentele tinerei generații !

Pentru noi răspunsul e clar : acolo unde tulburarea apelor nu a năpădit cu totul sufletul românesc. Acolo unde mai trăește un stil de viață românească integrată, organică, o comunitate spirituală, o viață de obște, de sobor. Acolo unde mai întâlnești oameni care nu vor să se lepede de ei. Acolo unde semenul e pentru semen sprijin, nu rival. Acolo unde mai trăește omenia.

Dar nu tot tineretul, acceptă acest fel de a vedea.

Pentru o parte din tineret, problema primordială a restabilirii întregului românesc, nu este problema civilizației noastre, ci *problema reorganizării Statului*. Problema Statului tare. (⁶).

Un Stat care nu poate asigura existența fizică și spirituală a neamului majoritar, nu tat care nu poate pro-

⁵ bis) Opoziția nu poartă în chip necesar asupra scopurilor. Se poate ca activiștii disperate să năzuiască efectiv spre aceleași realități ca și istoriștii resemnați. Și ca, dincolo de felul integrării lor în problematica vieții sociale, să se restabilească o unitate concretă de aspirații a tinerei generații.

Opoziția de care vorbesc subsistă totuși pe un alt plan. Ea e mult mai adâncă, întrucât poartă asupra rostului activității în genere, măr de ceartă fiind dozina „politique d'abord“; cei dintâi socotind că politica *rea* e vinovată de reaua stare socială și în consecință că o politică bună ar putea-o îndrepta cu ușurință; cei din urmă socotind că *politica e prin firea ei rea* și că orice politică tinde prin matura ei să degradeze valorile spirituale, absolute, utilizându-se în funcție de scopuri contingente. Pentru aceștia din urmă, pe primul plan trebuie așezată, nu realizarea unei ținte, ci prefacerea sufletului omenesc.

Se vede clar că deosebirea poartă asupra sensului faptei. Pentru cei dintâi, *fapta e o condiție a împlinirii stării omenesti*; pentru ceilalți *fapta nu e decât rezultatul firesc al stării omului*. Cei dintâi fac, ca să fie; ceilalți se trudesesc să fie, convinși că fapta vine atunci dela sine, pe deasupra.

⁶) Vezi RADU DRAGNEA, „Generația Neamului și Generația Statului“ în *Axa* din 10 Noiembrie 1933 (an I, Nr. 2).

moza valorilor naționale, — zic ei — este un Stat care se condamnă singur. Și au dreptate.

Pentru altă parte a tineretului, problema Statului e, dimpotrivă, o problemă derivată. Importantă nu e pentru aceștia atât forma organizației de Stat, fie ea oricât de tare, cât realitățile în slujba cărora aceste militază. Problema sufletului românesc în fața invaziei cetro-pitoare a Apusului, *problema formei de viață românească* — a deslușiri, a ceea ce e cu adevărat al nostru, a cuvântului pe care-l avem de spus altor neamuri — acestea sunt pentru alți tineri problemele esențiale. Un Stat tare, pus în slujba altor valori decât ale neamului, e tot atât de inutil, ca cel de astăzi.

Statul este numai o formă printre altele, o funcție ordonatoare a categoriilor sociale fundamentale economice și spirituale.

Naționalismul efectiv nu poate fi o simplă veleitate de a realiza o formă de Stat tare. El se cere împlinit în planul concret al valorilor economice, fie pe linia lui Cuza, fie pe aceea a lui Vintilă Brătianu, fie pe oricare alta; iar în planul cultural pe linia lui Eminescu și a lui Iorga.

Aci, deosebirea celor două direcții ale generației mele se adâncește. (7).

Unii vor încerca deci lupta pentru naționalizarea vieții burgheze românești, dar pe măsură ce vor înlocui pe străini se vor prefăce sufletește aidoma cu dânșii.

II vor birui poate pe străini în substratul economic, dar vor fi biruiți de ei spiritual, în românitatea lor, căci vor impune firei noastre obiceiuri de a face, de a fi, și de a gândi, ce nu sunt ale noastre. Altfel zis, vor deveni agenți de schimb, de circulație, a valorilor burgheze internaționale. (8).

Triumfători, vor impune sufletului românesc aceleași servituți străine care se chemau odinioară forme fără fond, adică o organizație politică inspirată de experiențele de aiurea, o organizație privată (cod civil) fără potrivire cu realitățile din care trăesc 14 din cele 18 milioane de locuitori ai țării, o organizație economică fără legătură cu nevoile și obiceiurile noastre.

Vor realiza astfel, cum bine observa un prieten, forma cea mai modernă a neo-bonjurismului român.

Ceilalți, vor încerca dimpotrivă să se apropie în viața

7) Vezi în acest sens articolul meu „Cele două Românii“ în *Dreapta* din 11 Decembrie 1932 (an II, nr. 2) și răspunsul d-lui M. POLIHRONIADE „O anumită stângă, dar și o anumită dreaptă“ în *Aza* din 22 Decembrie 1932 (an. I, nr. 4).

8) Vezi în acest sens, tot pe d-l M. POLIHRONIADE, declarând „o francă aversiune“ pentru linia aceasta rurală a autenticității noastre etnice. În „Generația tânără și ritmul mondial“ publicată în revista *AZI* din Ianuarie 1933 (anul II, nr. 1).

lor, de stilul de viață al marei majorități a Românilor de pretutindeni.

Mai întâiu ca să-l cunoască. (9).

Apoi, ca să se apropie sufletește de el, să și-l însușească, să se reconstitue sufletește din atmosfera de spiritualitate organică și unitară a acestui stil de viață! Se vor purta românește, vor gândi, vor vorbi și vor scrie românește.

Și în urmă, vor încerca să înlesnească viața acestui neam. Să-i ușureze rezistența împotriva zgurei de mahalagism și înstrăinare care amenință să corupă și ce a mai rămas întreg în el.

N'ar trebui să existe om de vârsta mea, care să nu simtă nevoia unei revizurii a poziției sale spirituale față de țaranul așa de organic încheat în orizontul lui material, așa de omeneste Român în toate ale lui, comparat cu lipsa de stil și cu dezaxarea vieții de orașe, — revizuire care să înlocuiască sentimentul de superioritate al omului cult pentru cel simplu, printr'un sentiment straniu de admirație și de uimire față de o minune de înjghebare psihologică și socială, așa zice chiar economică, cu toate aparențele potrivnice. Lucrul poate fi discutat oricând. (10).

Cele mai strălucite exemplare ale acestui neam, dela Alecu Russo, la Creangă și la Eminescu și până la Sabin Popp au trecut prin această școală de realitate românească. Și nici unul n'a rămas steril!

Când problema organizării Statului se pune acestui istorism ea nu se formulează abstract; ci isvorăște din ne-

9) E aci unul din principalele resorturi sufletești care au împins tineretul românesc grupat în jurul școlii române de sociologie de sub conducerea d-lui Prof. Gusti, să lucreze de aproape 10 ani la cunoașterea amănunțită a realității românești prin metoda minuțioasă și exactă a cercetărilor monografice.

Abia după ce bilanțul acestor cercetări va fi încheiat, se va putea vorbi — împotriva tuturilor ironiilor — de o cunoaștere adevărată a specificității noastre naționale.

Aci ar trebui să fie principalul folos al acțiunii zisă de „culturalizare“ întreprinsă de echipele studentești ale Fundațiilor Regale.

Ar trebui bine lămurit că dacă, în ce privește partea materială a vieții rurale, studenții pot să ajute pe țărani; în ce privește cultura satelor, — împotriva a ceea ce se crede indeobște — studenții nu au decât de învățat dela sate. Pentru că satele au o cultură proprie, integrată perfect în orizontul lor material, pe când studenții, dacă sunt dela țară, sunt desrădăcinați din această cultură; iar dacă sunt dela oraș, nu o cunosc.

În amândouă cazurile, dacă se apucă de altceva decât să cunoască, la fel cu monografiștii, cultura satelor, — ei sdruncină această cultură — singur bun tradițional ce ne-a rămas viu până astăzi — fără a putea pune nimic în schimb.

10) Vezi rezumatul studiului meu „Gospodăria țărănească și economia capitalistă, în Cuvântul din 1 Decembrie 1932.

voile reale ale oamenilor dela noi, din înțelegerea reală a împrejurărilor lor de viață.

Acest tineret nu va mai îngădui atentate împotriva ființei morale a acestui neam, făcute cu o ușurință de beșmetici, cum a fost schimbarea vechiului calendar, care a dezorganizat pentru două, și poate pentru trei generații, întregul stil de viață al satelor, dezorganizare care nu s'a tămăduit nici până astăzi, și nici nu se va tămădui așa ușor ! Căci el știe ce e calendarul pentru viața dela sat și câte se sdruncină cu dânsul ! (11).

Pe măsură deci, ce tineretul crește și se integrează în civilizația și cultura românească, opoziția dela generație la generație se preface în lupta din sânul aceleiași generații între cele două Români. (12).

Deoparte, România modernă a orașelor, a confortului și a bunului trai, a civilizației materiale, a Occidentului, a industriei și a mașinei, a opoziției dintre burghezi și proletari, în fond a României străine.

De altă parte, România dela sate, România Românilor, România configurației spirituale autohtone, care a durat acest neam, pe acest pământ, în forme aproape neschimbate depe vremea lui Darius Histaspe !

Nu ! *Opoziția reală a tendințelor sociale ale generației nu e nici opoziția dintre dictatură și democrație*, pentru că democrație adevărată noi n'am cunoscut nici odată ; *nici opoziția dintre burghezie și proletariat*, pentru că atât burghezia cât și proletariatul, în marea lor majoritate, nu sunt românești, cum nu sunt românești nici orașele înlăuntrul cărora se dă această bătălie !

Cu cel mult 500.000 de proletari industriali și cu maximum 3 milioane de burghezi, din care Români se pot număra cu sutele de mii, (cei mai mulți trăind din buget și numai câțiva din profesii liberale), nu se poate improviza un conflict fictiv de clasă. (13).

Opoziția reală de tendințe e — cum am mai spus — aceia aceia dintre cele două Români.

Coordonatele care definesc adevăratele tendințe sociale ale tinerei generații, se referă la cadrul, desemnat de dezbaterea iscată de vre-o zece ani între Zeletin și ceiace a

11) Vezi VASILE BANCILA: „Reforma Calendarului“ în *Ideea Europeană* din 1924 și E. BERNEA „Contribuțiuni referitoare la problema calendarului în satul Cornova“ în *Arhiva pentru știința și reforma socială*, (an. X, nr. 1—4, 1932), pag. 191 și urm., în special 204.

12) Vezi articolul meu: „Cele două Români“ în *Dreapta* (an. II, No. 2).

13) Vezi articolele mele: „Burghezie, Proletariat și Țărănimă“ în *Cuvântul* din 16 Noembrie 1932, și „Tendințele actuale ale capitalismului“ în *Axa* din 10 și 27 Noembrie 1932 (anul I Nr. 2 și 3), fragment din studiu „Spre un nou medievalism economic“.

rămas viu din poziția socială a lui Titu Maiorescu, vreau să zic : Mihail Eminescu, Simion Mehedinți și C. Rădulescu-Motru ; căroră le-am adăoga, pe altă linie, pe Iorga și pe Cuza, ca o a doua ramură a aceluiaș Eminescu, pe care trebuie să-l socotim — fără rezerve — ca pe cel mai mare sociolog al Românilor și al fenomenului românesc !

Problema esențială care stă înaintea tinerei generații, nu e deci problema Statului, a înlocuirii cadrelor vechi, pensionate, prin cei 36.000 șomeuri intelectuali — produși ai școalei desrădăcinării, pe care criza economică i-a împiedicat provizoriu să ocupe locurile desființate odată cu comprimările bugetului !

(Nu zic că n'ar fi aci un *symptom* al răului, ci numai că *esența* fenomenului trebuie căutată în altă parte !).

Problemele ce stau înaintea tinerei generații izvorăs din cunoașterea condițiilor permanente de dezvoltare internă și externă a neamului românesc, pumn de 14 milioane înfipt în cetatea Carpaților și în câmpiile dimprejur, în calea tuturilor năvălirilor, înconjurat de masse mari etero-etnice, în veșnic neastâmpăr neputându-se bizui deadreptul pe nici unul și silit neconțenit să facă politică de echilibru între Slavi, Germani și Turani. (11).

Stat modern, recent aflat în zona de influență a unor mari puteri cu interese potrivnice, cu o structură precumpănitor rurală și cu masse însemnate străine înglobate în miezul său, — neamul românesc pune în fața tinerei generații două perspective, una internă și alta externă.

Intern, problema tinerei generații e aceea de a desăvârși unitatea sufletească a Românilor uniți politicește și — sub acest raport — se poate spune încă depe acum, între tineretul României de astăzi, unitatea de problematică a generației și săvârșit acea contopire a sufletelor, care face să nu se mai deosebească Ardeleanul de Muntean, sau de Moldovean, decât pentru ca să-i accentueze bogăția caracterului românesc ! În fața acestei probleme tânăra generație românească face bloc. (12).

¹¹) Vezi articolul meu: „In ceasul al XI-lea“ în *Dreapta*, din 4 Decembrie 1932 (an II, nr. 1).

¹²) E interesant de observat fenomenul acesta de întrepătrundere a celor două ramuri regionale ale generației.

Tânăra generație *intelectuală* românească numără printre protagoniștii ei de frunte o seamă de Ardeleni, complet contopiți sufletește cu noi regățeni. Pomenesc pe câțiva din cei mai de seamă: Emil Cioran, Sibiu), Traian Herseni (Făgăraș), Anton Golopenția, Octavian Neamțu, Brutus Coste și Ion Belgea (Banat), etc.

Deasemeni, Ardealanul numără astăzi regățeni tineri cu rosturi deosebite în mișcarea culturală ardeleană, de pildă Alex. Dima !

Același contopire se observă printre elementele *active* ale tinereii generații românești.

A doua sarcină lăuntrică a generației e aceea de a obiectiva această unitate sufletească în creații culturale, aceea de a găsi formele cele mai potrivite trăirii românești dela arhitectură până la teologie, și de a ridica stilul de viață al acestui neam, la rangul de universalitate.

Aci tineretul e încă în faza dibuirii. Totul e încă în curs de frământare! Lucrul e firesc, creația necesitând pecetia unei maturități pe care acest tineret n'o are încă!

În fapt, tineretul face aici o întoarcere la izvoare. Peste părinții care și-au disprețuit părinții, tineretul se îndreaptă spre bunici ca să înmoade firul unei tradițiuni rupte!

În afară, problema tinerei generații e pregătirea sufletească pentru ceasurile de încercare care pot veni.

Tineretul românesc — luat de diplomație și încrezător în tratate, deprins cu gândul la cei 40 ani de pace ai domniei Regelui Carol I — ar fi putut fi îndemnat să uite că „vivere est militare“ și că tot ce e viu, nu se susține decât prin neconținut efort și prin neconținută jertfă!

Și totuși, cei 12 ani de pace nu au izbutit să ne facă să uităm constantele istorice ale neamului din care facem parte.

Așezați la răscrucea vânturilor istorice, acest pământ nu a cunoscut veac în care să nu-și vadă cotropit pământul din toate marginile zării. Nu a fost generație care să nu-și vadă avutul prădat și care să nu fie nevoită să-și refacă dela capăt, neconținut dela capăt, așezarea ei materială și spirituală.

În acest fapt, neprielnic creației spirituale, în care unii văd un semn de inferioritate, ⁽¹⁷⁾ noi vedem, dimpotrivă, un sens propriu care a definit acestui neam o regiune a spiritualității dincolo de marginile spiritului obiectiv, în adâncul sufletesc, în evlavie, în datine, în rituri și obiceiuri, în icoanele pe care oamenii le luau cu ei în fiecare băjanie și le aduceau cu ei înapoi la fiecare întoarcere! Dincolo de Dumnezeu, totul a rămas provizoriu în neamul ăsta!

Sentimentul acesta al precarității oricărei construcțiuni durabile, care se naște din acest cadru spiritual, copleșește generația din care fac parte! Departe de a fi însă un sentiment nefast, îl socotesc drept o chemare la realitate, la realitatea românească. El ne arată natura specială a biruinței românești, care nu e un fapt de agresiune, ci un fapt de înecare, un fapt de năpădire ca de ape revărsate, o cucerire dinlăuntru, o dezarmare a rigidității invadantilor și o prefacere a lor aidoma cu pământul și cu viața născută pe acest pământ.

Faptul acesta face însă pe tânărul intelectual de azi, și

¹⁷⁾ MIRCEA ELIADE „Tendințele tinerei generații“ în *Vremea* din 25 Decembrie 1932.

mai detașat de creațiile lui culturale! Ideia că el se pregătește în fond pentru o zi în care i se va cere cu totul altceva decât opere culturale, îl face oarecum un rătăcit pe meleagurile creației pure !

Dar tocmai în zarea aceasta, în care se pare că îl pasc sorții neîndeplinirii și ai ratării celei mai crunte, se desemnează, printr'un paradox, pentru tânărul de azi, un orizont al lui. O chemare !

Oricât ar părea de tragic și de paradoxal acest lucru, trebuie să constatăm că perspectiva unui război, e dintre acelea care dau tineretului de azi, oarecare nădejde în viață.

Și oricât ar striga „prudenții“ ridicând brațele la cer: „Noi nu vrem să murim!“!, tineretul de astăzi năzuește ca măcar în moarte, dacă nu altundeva, să poată semnifica și el ceva, să-și găsească înșfârșit un chip propriu pe care nu-l poate găsi altunde !

„... O moarte fără disperare, și pornind totuși dela o trăire disperată. O moarte senină căci numai acela care moare senin poate întâmpina marea unitate de dincolo, se poate contopi desăvârșit cu buna unitate de dincolo... Să vrei să mori pentru că nu poți trăi altfel, nu poți trăi în împărțiri, în dualitate, în multilateritate. Să vrei să mori fără să suferi, dar să uiți suferința în clipa morții, să fii senin atunci, să încerci chiar să fii fericit, uitând totul, iertând totul... moartea asta e singurul extaz e singura îmbrățișare de adevărată mamă. Singura, una, unica; acolo nu te vei mai pierde, acolo nu te vei mai împărți...“ (citată din MIRCEA ELIADE „Întoarcerea din Rai“ p. 326/27).

Atingem poate aici, punctul culminant, punctul nevralgic, care explică totul în tendințele sociale ale tinerei generații.

Crescută în vremi anormale și plăsmuită în tensiunea acestor vremi, generația noastră nu e făcută pe măsura vremilor normale. E în ea ceva neisprăvit, ceva care nu se potrivește rotunjimei și măsurii !

Ruptă de împrejurările ei de formație, generația noastră poartă încă urmele zdruncinării în care s'ia zămislit.

Nu se simte la largul ei decât în tensiune. Obligată să trăiască viața cotidiană, generația tânără se destramă, se risipește, se pierde ! Fiecare clipă de destindere i se pare o cădere din starea ei de har !

Astfel, viața ei nu e decât o pregătire pentru marile ei clipe cărora li se dă toată. Viața ei se împarte, cum zicea Péguy, în „epoci“ și în „perioade“. *Perioadele* sunt intervalele intermediare în care nu se întâmplă nimic și care nu au alt sens decât că servesc de pregătire *epocilor* ce le urmează.

Intr'o astfel de perioadă trăește astăzi generația mea, disponibilă și risipită, în așteptarea epocii.

S'ar putea ca „epoca“ să nu vie, și atunci vom fi cu toții niște ratați, sub raportul misiunii noastre sociale.

Dar în clipa în care vremea va veni, în care Neamul ne va cere, cred neclintit că generația noastră va fi o generație mare.

Se poate să fie și aci o simplă veleitate izvorâtă din nevoia pe care am semnalat-o la început, de a ne lega de un chip care să ne depășească, de a ne dori mai ridicați decât suntem.

Se poate !

Dar pentru acele ceasuri vorbesc eu acum aici.

Pentru ceasurile în care vom fi încercați de viață până în măduvă !

Pentru ceasurile în care vom arde la alb !

Atunci, e vorba, cine va rămâne în picioare !

În acele ceasuri ne vom recuoaste și ne vom cere și noi dreptul de a fi oameni. Dreptul de a putea rosti, în sfârșit, unei realități care ne uimește, cuvântul pe care odinioară l-a rostit Correggio în fața pânzelor lui Raffael.

Domnelor și Domnilor,

Aceste sunt tendințele sociale ale tinerei generații.

Veți întreba unde sunt tendințele sale economice ?

Le-am întâlnit incidental și le-am integrat fiindcă mi s'a părut că ele se cuprind în alte tendințe mai larg sociale care le înglobează cum înglobează genul specia.

Un lucru ași vrea să repet aici. *Că criza generației tinere nu e o criză economică, ci o criză spirituală.* Căci omul nu trăește — chiar când profesează cel mai crunt materialism istoric, ca'n Rusia — pentru realizarea unui confort material, ci *pentru o anumită scară de valori.* Această scară am încercat să v'o înfățișez astăzi, odată cu motivarea ei.

Dacă prezentarea mea a apărut poate furtunoasă și abruptă, în loc ca gândurile să curgă lin, înșirându-se înainte Domniilor Voastre, cer iertare ! A fost poate, pentru că a participat dela sufletul generației pe care vrea să vi-l înfățișeze.

Așa cum a fost, vă rog s'o luați însă ca pe un document autentic, și să suspendați judecata Domniilor Voastre, până ce veți vedea și chipul în care, — mai lucid, fiindcă privește lucrurile de mai sus, și mai cu autoritate, — le vede mai marele meu de aici, d. Mihail Manoilescu, căruia îi mulțumesc că s'a apropiat de un fenomen așa de greu de apropiat de cineva care nu a luat parte la el, cum e problema generației !

Cât pentru cei de o generație cu mine din această sală, nu mă îndoesc că m'au înțeles și s'au recunoscut, așa cum cred că i-am înțeles și eu și m'am recunoscut într'înșii !

Ii rog să mă ierte dacă am contunat prea mult în acest tablou tendințele cu care mă simt solidar și am însoțit de rezerve pozițiile contrare.

Dar, încă odată, n'am vrut să fac aici o conferință; ci numai o mărturie!

MIRCEA M. VULCANESCU

D. PROF. RADULESCU-MOTRU : D. Mihail Manoilescu are cuvântul.

D. PROF. MIHAIL MANOILESCU : Doamnă presidentă, domnule profesor, doamnelor și domnilor,

Vă mărturisesc că niciodată în Parlamentul țării n'am luat cuvântul în condițiuni mai grele, decât acelea în care mă găsesc astăzi în fața dvs.

Pentru că prietenul meu Vulcănescu, m'a pus într'o înțreită inferioritate.

Întâi, o inferioritate care rezultă din desfășurarea unei mărturisiri de credință atât de adânci, atât de sincere și atât de impresionante, făcută în forma aceia impecabilă care constituie stilul său și stilul generației din care face parte. În al doilea rând, eu nu am superioritatea de a vorbi într'o asonanță și într'o înțelegere perfectă cu cea mai mare parte a acestei săli. Prietenul Vulcănescu a vorbit în cadrul generației sale, adică a celor care sunt mult mai aproape de dânsul. Cum, *în viața sufletească, afinitățile sunt invers proporționale cu pătratul distanței de vârstă*, este foarte firesc că acordurile pe cari a știut să le scoată d-sa au avut răsunet puternic în cutia de rezonanță, care este această sală și o interferență admirabilă s'a produs între violonist și vioara pe care a cântat.

Și i-a mai fost dată d-lui Vulcănescu o a treia superioritate. D-sa, este un filozof care, în orele libere, face și economie, iar acel care vă vorbește astăzi este un economist care, în cerele libere, face și filosofie (aplauze puternice).

Doamnelor și Domnilor,

Voiu începe dar prin a face câteva comentarii pe marginea acestei conferințe, de care am luat cunoștință abia acum o oră.

Cea dintâi observație este relativă la noțiunea de generație în genere. Ar fi interesant să accentuez că *nu există generație, nici în sens spiritualist, nici în sens istoric — decât pentru o minoritate restrânsă a unei societăți*, — AȘ zice pentru o minoritate conștientă, dacă nu aș voi să evit stilul lui Sorel !

Căci s'ar putea spune că noi suntem partea con-

știentă a unui popor, iar „dincolo“ este „materia primă“ din care clădim istoria.

Dar, observația aceasta este cu atât mai exactă, cu cât în fiecare societate există o anumită categorie restrânsă de oameni, cărora le este dat să îndeplinească o funcțiune socială, de ordin spiritual, pe care nici un cod nu o poate defini și pe care nici un fel de corporatism nu o poate înregistra. Este funcțiunea *devenirii sociale*.

În fiecare popor o infimă minoritate se consacră acestei nobile funcțiuni, care nu se confundă cu rolul mecanic și banal de a transmite cunoștințele dela o generație la alta.

Este funcția de a *inova* în toate domeniile vieții economice, sociale și spirituale; este funcțiunea de a *inventa* și de a *inventa* în mod firesc, fără greutate, fără efort, cu facilitatea aceia cu care compozitorii de geniu crează melodii și armonii.

Această corporație unică a *devenirii sociale* este singura care dă pecetea unei generații.

A doua observație este că nu toți oamenii pe cari îi desparte vârsta de 30 de ani, vârstă care separă în mod normal pe părinții de copii, constituie o generație. Există epoci istorice caracterizate printr'o desăvârșită continuitate. Părinții și copii nu se deosebesc între ei, cum nu s'au deosebit nici strămoșii lor; și aceasta nu ține numai de clasa socială, ci și de epocă. Veacul al XIX-lea a fost în această privință un *veac static*. El a trăit din moștenirea, bună sau rea, a filozofiei franceze dela sfârșitul veacului al XVIII-lea și nici chiar un eveniment spiritual de mari proporții, cum a fost marxismul, n'a rupt această uniformitate și continuitate a veacului.

n'a rupt această uniformitate și continuitate a veacului.

Dar separarea între generații devine imposibilă la anumite clase sociale. *Nu se pot deosebi generații, la țărani români și la lordii englezi* (aplauze). La cele două extremități ale „elevajului“, uman se regăsește aceiași uniformitate și continuitate. Țăranul român din tată în fiu se orientează după aceleași stele și după același calendar. Lordul englez citește aceleași cărți pe cari le-a cetit tatăl și bunicul lui, are aceleași ocupații, sau dacă vrei aceiași lipsă de ocupații, aceleași obiceiuri același „facies“ intelectual, care se repetă continuu în admirația unora și în indiferența disprețuitoare a altora.

Când deosebirea între generații este tăioasă, ea duce la formele acelea clasice de care vorbește Turgheniev în „Părinți și copii“. În vremuri de frământări sociale, în epocile de revoluție iar nu de evoluție, soarta lasă să cadă o ghilțină între generații.

Noi Românii de 30 de ani încoace trăim numai vremuri de zbucium. Și aceasta arată de ce între d. Vulcănescu și

mine, deși nu stau așa de mulți ani, — abia vre-o 13 ! — a căzut totuși ghilotina care desparte generațiile. Căci în momentul decretării mobilizării noastre, cei de o vârstă cu mine aveau 24 ani, iar d. Vulcănescu avea pe jumătate! Or, a fi făcut parte din veacul al 19-lea însemnează a fi primit o conformație intelectuală, care te deosebește pentru totdeauna de cei cari n'au cunoscut decât în chip postum, prin prelungirile sale acest veac, încheiat în ziua declarării războiului.

Iată dece, eu cred că adevărata caracterizare care poate defini o generație, ar fi aceea a unei *personalități colective*. *O generație există în măsura în care o minoritate restrânsă reușește să constituie o personalitate colectivă*. Și nu există, atunci când o asemenea personalitate colectivă n'a luat ființă.

. . .

De altfel, între generația d-lui Vulcănescu și a mea mai este și o altă diferență. Un economist, Francis Délaissi, a făcut o adâncă distincție între cei „așezați” și cei „neășezați”, socialmente, între cei căsătoriți și care—de bine, de rău—au un cămni și între cei cari constituie elementul variabil al societății, cei în vecinică mișcare, care n'au ajuns să se fixeze nici în cariera profesională, nici în cea sentimentală, prin căsătorie.

Această deosebire este esențială pentru a înțelege în mare măsură zbuciumul generației de astăzi. Fiindcă *dacă generația tânără de astăzi este atât de turburată și dezorientată, este și pentru că nu poate să vadă înaintea ochilor ei perspectiva unei așezări*.

Nu trebuie să uitați, nu este vorba numai de pâine și de asigurarea existenței într'un înțeles grosier; este vorba de acea liniște sufletească, pe care omul începe să o caute, atunci când se apropie de 30 de ani. Or această quietudine a vieții este condiționată de un mare fapt, *de faptul familiei*.

Căci Românul, înainte de orice, este făcut să fie *tată de familie*. (Aplauze).

Și dacă pot să înțeleg generația celor tineri către 25 de ani, o înțeleg mai ales prin perspectiva, sau—mai exact—prin lipsa de perspectivă a ei, ca într'o zi să se fixeze în acea atmosferă care învăluește și mângâie sufletele, care se chiamă cămin. Lipsa căminului, care nu apare asigurat la capătul unui drum colțuros și penibil, este ceaice chinue mai mult sufletul generației nestabile de astăzi.

Doamnelor și Domnilor,

Dar aş mai vrea să prezint o observație și aproape un protest față de cele spuse până acum. D. Vulcănescu a spus că nimeni, niciodată, nu ajunge să înțeleagă pe deplin pe cei

din altă generație. A te *identifica* cu o altă generație este una; a o *înțelege* este alta. Și dacă atunci când situațiile sufletești sunt prezentate în teatru, înțelegi așa de bine cele mai stranii și mai complexe probleme ale sufletului altora, de ce oare nu am admite că cineva nu ar fi în stare să priceapă sufletele altei generații decât a sa? Dacă ar fi așa, ar trebui să contestăm *posibilitatea artei și literaturii* și chiar existența „eternului omenesc”. Căci oare Shakespeare ar fi rămas printre veacuri, dacă nu ar fi reușit să redea ceva din eternul omenesc? Și cum ar putea Eminescu al nostru, cel mai genial *gânditor* care a răsărit vreodată între noi, să apară astăzi într-o actualitate sufletească așa de vie, dacă nu ar fi reușit să dea viață și să mărturisească unele năzuinți neîmplinite ale sufletului românesc, năzuinți pe cari le purtăm și noi în suflet și pe cari cei tineri le hrănesc azi cu atâta putere?

Nu se poate spune că nu ar exista o înțelegere posibilă dela o generație la alta. Se poate spune numai că există o relativă solidaritate între cei de aceeași generație.

Dar în orice societate găsim solidaritate numai la cele două extremități ale sale: sunt solidari între ei tinerii și mai ales bătrânii. La mijloc: „homo homini lupus” (aplaude puternice),

Făcând aceste comentarii pe marginea frumoasei conferințe, mă voi opune la observația d-lui Vulcănescu, după care generația de astăzi suferă *de lipsă de scopuri!*

Eu cred dimpotrivă; ea nu suferă de *lipsă de scopuri* ci suferă de *zădărnicia scopurilor*, de *zădărnicia eforturilor*; suferă de convingerea adâncă, pe care și-a făcut-o fiecare, că în această țară nu poate să se schimbe nimic (aplaude puternice).

Dar dacă, la urma urmei ar fi să examinăm diferitele curente, cari au reușit să cuprindă sufletele tineretului nostru, am vedea că între ele nu există o mare diferență. Nu divergența scopurilor este aceea care duce la dezorientare, și este descurajarea mare care a cuprins tineretul. În ziua când o minune ar aduce o transformare în viața națiunii, în ziua când tinerii ar începe să vadă că efortul este răsplătit, că duce la rezultate tangibile și concrete, cari reușesc să-i înalțe cu fiecare clipă în ochii lor proprii, în ziua aceea scepticismul ar dispărea (aplaude puternice și îndelung repetate).

Ceiace mi s'a părut cu deosebire profund în prezentarea gândirii așa de originale a d-lui Vulcănescu, a fost teoria pe care a făcut-o asupra „activismului prin disperare, în care se aruncă astăzi tineretul nostru. Este în acest activism o ruptură cu tradiția raționalismului, din veacul al XIX-lea. Tineretul vrea să lucreze și să lupte fără să se întrebe prea mult *pentruce*. Telul este însăși expansiunea forțelor sale sufletești. Telul este să se cheltuiască, să-și înalțe ființa lui proprie, printr'o tendință care să o depășească.

În clipa când omul nu-și mai găsește răzemu *înăuntru*, îl caută *în afară*. Și acceptă atunci o disciplină exterioară. Aceasta explică caracterul militar a marilor instituții și a partidelor noi care s'au creiat în Italia și Germania.

Vorbeam deunăzi în fața ofițerilor, la Cercul Militar și constatam ce mare și profundă era deosebirea între spiritul civic și spiritul militar, în veacul care s'a încheiat odată cu declararea războiului. Și spuneam că *astăzi spiritul civic tinde către formele și tradițiile spiritului militar*. Societatea civilă, care în veacul al XIX-lea se despărțise de tot ceiace reprezenta spirit militar, se apropie astăzi, de categoriile de valori militare, de care are nevoie orice societate omenească. Să nu ne plângem deci de acest spirit militar, căci el este făcut să colecteze ceiace avem mai bun în ființa noastră.

* * *

Unde însă d. Vulcănescu a reușit să arunce o mare îndoială, este acolo unde și-a pus problema viitorului nostru. Vom realiza noi oare naționalismul integral? Și îl vom realiza noi oare în formele lui bine cunoscute și clasice? În orice caz, nu voi putea să fiu de acord cu d-sa și să cred că în noile noastre forme de viață ne vom inspira exclusiv dela ceiace arămas în tradiția masei noastre țărănești.

Ceai dintâi observație pe care o poate face cineva este aceasta: *Țăranul este, înainte de orice, o ființă antieconomică; toată viața țăranului este orânduită pe categorii sufletești, pe tabele de valori cari n'au nimic de aface cu economicul sau, cel puțin, n'au de aface cu economicul, așa cum a fost conceput pe scara burgheză a veacului al XIX-lea.*

Pofta de câștig și calculul economic este tot ceiace poate fi mai străin de sufletul țărănimii noastre. Dacă ar fi să examinăm un singur element din viața economică a țăranului român: *costumul*, am vedea că *nu există lucru mai absurd și mai nepractic din punct de vedere economic, decât acest costum țărănesc*. Și totuși ce este mai admirabil, ce constituie o valoare mai autentic românească, ce comoară merită păstrată cu mai multă grijă decât acest costum anti-economic? (Aplauze puternice).

* * *

Ce opun eu considerațiunilor d-lui Vulcănescu?

Nu sunt de acord că ne găsim într'o criză de spiritualitate pură.

Eu îndrăznesc să cred că ne găsim, înainte de orice, în fața unei crize materiale. Nu este vorba numai de un „vague à l'âme“ wertherian de care ar fi cuprinsă în mod subit tinerimea noastră.

Eu drept că a existat și o cauză sufletească, de care m'am ocupat, acum zece ani în „Convorbiri Literare“; a existat,

chiar din ziua când am reuzit să facem întregirea neamului, *o criză de ideal național*.

Dar în afară de această criză, eu nu recunosc o cauză suflătoare proprie care ar explica dezorientarea îngrozitoare în care se găsește azi tineretul.

Cele mai multe cauze trebuiesc căutate în infra-structura economică și socială. Iar criza spirituală îmi apare mai ales ca o criză derivată, ca o formă de nestabilitate și de neliniște spirituală, care vine tocmai din neliniștea și din nestabilitatea societății însăși.

Veacul al XIX-lea a cunoscut, de bine de rău, o oarecare stabilitate socială. Și la noi îți găseai întotdeauna, ca tânăr, posibilitatea de a-ți face studiile și de a te încadra acolo unde aveai vocație.

Astăzi această stabilitate a dispărut; astăzi asupra fiecăruia dintre noi plutește un semn de întrebare. Necunoscutul ne așteaptă pe toți. Din această transformare de cadre, din oscilațiile și cutremurele sociale, vine nesiguranța pe care o simțim fiecare în sufletele noastre.

Dacă tineretul este cuprins de un oarecare negativism, este ușor de înțeles pentruce. Negativismul este caracteristica tuturor epocilor de slăbiciune, de transformare și de nesiguranță. Dacă ne găsim într'un ev-mediu spiritual, este fiindcă evul-mediu spiritual nu face decât să coincidă cu evul mediu economic, pe care așa de frumos l-a analizat într'o altă conferință d. Vulcănescu.

Evul-mediu sufletească, din lumea fenomenelor spirituale, nu este decât un reflex al unui ev-mediu economic, din lumea fenomenelor materiale.

Iar naționalismul nu este decât o manifestare a poruncei de solidaritate, pe care vremurile grele o impun tuturor popoarelor (aplauze). Solidaritatea ne vine ca rezultat al unei presiuni din afară, merită să restabilească preponderența românismului. El este porunca vremii, singura poruncă care trebuie să lege generație de generație. (aplauze puternice).

Și de aici, tendințele sociale și economice ale tineretului: *tendința antimaterialistă și chiar mistică*, în formele acelea religioase cari vin să ofere sufletului supremul refugiu într'o vreme de zbuciumare continuă; de aici și *tendința dreptății sociale*.

Pe linia dreptului social societatea nu mai acceptă azi anumite provocări în manifestările exterioare și în confortul de viață a unei minorități fericite. Fără să ne dăm seama, lucrăm pe povârnișul social, conduși de un sentiment de dreptate socială, care din *virtual* se va transforma cu vremea în *real și revoluționar*. Iar tendința națională duce la întoarcerea la cadrele tradiționale ale tuturor societăților umane și ale societății românești.

Biserica reprezentând mistica, Armata reprezentând erarhia, Statul reprezentând naționalismul; pe aceste trei mari coloane să încercăm să clădim societatea de mâine.

D. Vulcănescu a adus un suprem omagiu generației mele, atunci când a caracterizat-o ca fiind *autohtonă, naționalistă și monarhică*. Primim bucuroși această caracterizare. E drept că noi ne-am născut în altă zodie, cu alte principii, cu altă filozofie. Noi am crescut într'un spirit *raționalist*, pe care nu-l mai putem zmulge cu totul din suflet. Noi credem că putem *prin rațiune și prin organizare* să schimbăm fața Societății și să redăm omului liniștea pe care a pierdut-o. Noi venim astăzi cu ideea de a crea Sectoare pentru muncă și gândirea națională, care să dea oamenilor o liniște pe care epoca noastră nu voește să le-o mai acorde. *Deaceia noi, generația, dinaintea dvs, avem încă în suflete optimismul. Noi privim viitorul cu încredere. Criza noastră este ușoară, este ușor de trecut. Doctrinile de descurajare nu voim să le importăm din occidentul european.*

Dacă occidentul european este astăzi într'o situație într'adevăr tragică și a reușit totuși să reacționeze sufletește împotriva destinului, *să nu credeți că noi nu vom ști să găsim în noi puterile sufletești, cu cari să învingem și să ne schimbăm soarta.*

Suferințele tineretului nostru sunt suferinți absurde, cari nu ar trebui să se producă. Tineretul nostru are la îndemână o țară destul de largă și de bogată în care să poată trăi și prospera. Dar cu o condiție: *Dreptate românilor în România.* (Aplauze puternice).

D. Vulcănescu spunea: programul nu are importanță și, în orice caz, el nu este *problema Statului*.

Noi spunem: programul are importanță și este tocmai problema Statului.

În epocile de stabilitate socială, în cari istoria curge ca un râu liniștit, progresele se fac aproape exclusiv *îmbunătățind calitatea elitelor*. În epocile de transformare, numai *înstituțiile* noi pot să dea eadrelle necesare, în care o națiune să-și găsească însfârșit echilibrul.

Noi credem în instituții.

Suntem din aceia cari căutăm soluții raționaliste; dar soluțiile noastre raționaliste le punem totuși *în cadre organice și naturale*.

O sinteză este posibilă între filozofia Dvs. și filozofia noastră. *Dvs. credeți în tot ceiace este autohton, în tot ce este românesc, în tot ce este în noi veritabil și original.* Noi credem că o societate cărei i s'ar da instituții *conforme cu datele sale naturale*, poate să-și regăsească ușor echilibrul. Și căutăm să reăm cu gândul aceste instituții. Și atunci, ne

punem ușor de acord cu d-voastră, când voim *readucerea Statului românesc la cadrele sale tradiționale, la cadrele sale de muncă și de gândire, tradiționale* (aplauze).

Noi vrem să construim *rațional*, dar nu vrem să construim *artificial*. *Gândirea raționalistă pe care o aducem noi, vrem să o împletim cu puterea dvs. de a înțelege realitățile primare și permanente ale acestui neam.*

Deaceia eu cred că între generațiile noastre, o sinteză este posibilă. Să refacem Statul românesc, să-l refacem pe cadrele naționale și tradiționale. Să încercăm cu toții să constituim Statul nou și societatea nouă și, *cât mai este vreme*, domnule Vulcănescu, să ne dăm mâna. (Aplauze prelungite și îndelung repetate).

